

Innovatie challenge

Circulair populatiebeheer ganzen – Van afschot tot keten

Provincie Fryslân

De Provincie Fryslân wordt al jaren geconfronteerd met toenemende ganzenschade aan landbouwgronden. In 2024 bedroeg de schade ruim **€17,4 miljoen**. Bij het terugdringen van de schade worden ganzen geschoten, zowel in de winter- als zomermaanden. De schade door de populatie standganzen stijgt snel.¹ De provincie wil deze populatie verkleinen en daarom is intensiever afschot noodzakelijk.² Bij het beheer van een populatie - waarbij dieren gedood worden - is het uitgangspunt altijd dat de gedode dieren zo veel mogelijk een waardevolle bestemming krijgen.

Het systeem steunt op vrijwillige, autonome jagers. Vanuit eigen ethiek streven ook zij ernaar om alleen ganzen te schieten als ze ook benut kunnen worden, bijvoorbeeld door eigen consumptie, hun persoonlijke netwerk of via poeliers, foodtrucks en restaurants.³ Desondanks, zit er een limiet aan het aantal ganzen dat een jager binnen zijn of haar eigen kringen kwijt kan. Er zijn geen officiële cijfers beschikbaar over het aantal geschoten ganzen dat **niet** voor menselijke consumptie wordt gebruikt en wat er precies met de dieren gebeurt. Niet alleen is het zonde om de waarde van het dier niet of laagwaardig te benutten, het roept ook ethische vragen op. Naar verwachting zal dit op termijn leiden tot terughoudendheid bij jagers om zich meer in te zetten voor populatiebeheer omdat ze niet willen bijdragen aan verspilling – terwijl het jaarlijkse afschot juist moet toenemen om de schade te beperken. De uitdaging is dus tweeledig: **meer beheer én een goede benutting van de geschoten ganzen.**

Waarom dit niet simpel op te lossen is? Omdat de hele keten – van afschot tot verwerking en afzet – vastloopt op een complexe mix van logistieke, juridische, praktische en sociale uitdagingen. De knelpunten zijn onderling verbonden en versterken elkaar:

- **De vraag** naar ganzenvlees vanuit de consument **is** op dit moment **beperkt**;
- **Geen afzet** zonder vraag;
- **Geen bijdrage aan populatiebeheer** door jagers zonder afzetmogelijkheden;
- **Geen stabiele aanvoer** zonder de **bijdrage** van jagers **aan populatiebeheer**;
- **Geen constante verwerking** zonder betrouwbare aanvoer;
- Daarom is er vooralsnog **geen grote afzetmarkt** voor geschoten ganzen.

De challenge

Hoe benutten we de ganzen die in Fryslan worden geschoten zó, dat er een rendabele, circulaire en maatschappelijk gedragen keten ontstaat?

Er zijn op dit moment verschillende kleinschalige initiatieven, op basis van korte ketens, die erin slagen om lokaal afzet te creëren door rechtstreeks aan consumenten te leveren, maar een grootschalige of schaalbare oplossing die structureel bijdraagt aan het vergroten van de afzetmarkt van geschoten ganzen bestaat nog niet.

Criteria

Een goede oplossing voor deze challenge voldoet aan - zo veel mogelijk van - de volgende criteria:

- **Flexibel en schaalbaar ontwerp:** De oplossing moet kunnen op- én afschalen op basis van het fluctuerende aanbod van geschoten ganzen, dat varieert per seizoen, gebied en jaar.
- **Multilayer & multifunctioneel concept:** De oplossing benut meerdere toepassingen tegelijkertijd (bijv. menselijke consumptie, diervoer, dons, bio-producten) en is niet afhankelijk van één enkele markt of doelgroep.
- **Maximale benutting van de gans:** Idealiter wordt het hele dier benut: vlees, vet, dons, karkas, pootjes — en zo min mogelijk verspild. Ook de 'niet-consumptiegeschikte' delen worden circulair worden ingezet.
- **Economisch realistisch en rendabel:** Het businessmodel moet ook werken bij relatief lage volumes en niet structureel afhankelijk zijn van subsidies.
- **Juridisch uitvoerbaar:** De oplossing moet passen binnen de geldende wet- en regelgeving (zoals Besluit productie en handel van vlees van vrij wild, HACCP, Vogelrichtlijn, Omgevingswet).

- **Logistiek werkbaar in de praktijk:** Het proces moet haalbaar zijn qua koeling, vervoer, verwerking en administratie. Jagers moeten niet extra belast maar juist ontzorgd worden.
- **Vraaggestuurd (niet alleen aanbodgedreven):** De oplossing sluit aan bij een duidelijke afnemer(s) en marktpotentie. Geen verwerking 'om het verwerken', maar gericht op waardecreatie.
- **Draagvlak voor beheer:** De oplossing doet geen afbreuk aan het maatschappelijk begrip voor beheer van de ganzenpopulatie en draagt bij aan het behouden of vergroten van vertrouwen in de gekozen aanpak – ook bij bredere publieksgroepen buiten de landbouw- en jachtsector.
- **Samenwerkingsgericht:** Er is ruimte voor co-creatie met jagers, boeren, ondernemers, overheden of maatschappelijke organisaties.

Oproep

Ben jij de innovatieve denker, maker, start- of scale-up die deze uitdaging aangaat? Help Provincie Fryslân met een baanbrekende oplossing voor ganzenbeheer, waarbij natuur, landbouw en economie hand in hand gaan. Inschrijven kan **uiterlijk tot 30 september** via de officiële aanbestedingsomgeving van Provincie Fryslân. Heb je vragen? Neem dan contact op met Joline Teisman door te mailen naar joline@challengebase.nl.

Na een eerste selectie nodigen we de meest veelbelovende partijen uit voor een verdiepend locatiebezoek in Fryslân. Hier krijg je de kans om je oplossing verder te toetsen aan de eisen en wensen van de provincie en de geldende juridische kaders. De beste oplossing ontvangt een opdracht voor verdere ontwikkeling en realisatie in samenwerking met de provincie.